

Växjö universitet

Institutionen för teknik och design, TD

Varför bli yrkeslärare?

Vilka uppfattningar har yrkeslärarna om den motivation, som behövs för att studera till yrkeslärare

Växjö september 2009

Examensarbete nr: TD 104/2009

Magnus Ackerot, Joakim Rask

Avdelningen för Yrkeskunnande och teknik

Organisation/ Organization VÄXJÖ UNIVERSITET Institutionen för teknik och design Växjö University School of Technology and Design		Författare/Author(s) Magnus Ackerrot, Joakim Rask	
Dokumenttyp/Type of document Examensarbete/ Diploma work	Handledare/tutor Claudia Gillberg	Examinator/examiner Anders Ingwald	
Titel och undertitel/Title and subtitle Varför bli yrkeslärare? – Vilka uppfattningar har yrkeslärarna om den motivation, som behövs för att studera till yrkeslärare?			
Sammanfattning (på svenska) Denna undersökning är att med bakgrund av att yrkeslärare inom gymnasieskolan beskrivs som en bristvara, och med tanke på det framtida behovet då bristen på yrkeslärare kommer att öka. Det vi vill belysa är vad som är motivationen och drivkraften för den enskilde individen i att bli yrkeslärare och även vilka drivkrafter som kan få obehöriga lärare att vilja bli behörig. Studien genomfördes med en kvalitativ ansats. Ett klusterurval gjordes var efter intervjuer genomfördes. Empiriska undersökningen gick ut på att med en halvstrukturerad intervjuguide intervjua ett antal olika personer. I dataanalysen användes Burnards (1991) 5 steg i den så kallade innehållsanalysen, vilket skapade olika teman. Resultatet efter vår undersökning, att den motivation och de drivkrafter som behövs för bli yrkeslärare eller att börja studera för att bli behörig yrkeslärare, är att man skall försöka lyfta fram de positiva sidorna med yrket och det givande mötet med ungdomarna i samhällsdebatten och media. Det är ett fantastiskt trevligt jobb. Att lönen och statusen kan bli bättre samt att det bör vara lättare för den som har goda yrkeskunskaper att komma in på en yrkeslärarutbildning. Oavsett längd på utbildningen så behövs det ett batteri av hjälp och stöd för att man skall klara av utbildningen samtidigt som man kanske både har familj och arbete.			
Nyckelord Drivkraft, motivation, yrkeslärare, yrkeslärarutbildning			
Utgivningsår/Year of issue 2009-10-08	Språk/Language Svenska/Swedish	Antal sidor/Number of pages 46	
Internet/WWW http://www.vxu.se/td			

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och problematik.....	2
1.1.2 Frågeställningar.....	2
1.1.3 Målgrupp	3
1.1.4 Avgränsningar.....	3
1.2 Disposition.....	4
1.3 Viktiga begrepp	6
1.3.1 Yrkeslärare.....	6
1.3.2 Motivation	6
1.3.3 Validering	7
1.3.4 Status	7
2. Teoretiska utgångspunkter	8
2.1 Motivation.....	8
2.1.1 Inre motivation.....	9
2.1.2 Yttre motivation.....	10
2.1.3 Behovsteori	10
2.1.4 Instinkt teori.....	11
2.1.5 Teori om självuppfattning	12
2.1.6 Prestationsmotivationsteori.....	13
2.2 Utbildningslängden	14
2.3 Validering	14
2.4 Låga löner skapar brist på lärare	16
3. Metod	17
3.1 Forskningsstrategi	17
3.2 Övergripande/Design	17
3.3 Intervju	18
3.3.1 Urval.....	18
3.3.2 Intervjuguide.....	18
3.3.3 Datainsamling.....	19
3.3.4 Dataanalys	20
3.4 Etiska överväganden.....	21
3.4.1 Förförståelse	21

3.4.2 Forskningsetiska principer.....	21
4. Resultatredovisning	24
4.1 För och nackdelar med yrkeslärarjobbet.....	24
4.2 Status, lön och villkor.....	26
4.2.1 Status.....	26
4.2.2 Lönen.....	26
4.2.3 Arbetsvillkor.....	27
4.3 Drivkrafter (Varför bli yrkeslärare?).....	28
4.4 Skola och myndigheter.....	30
5. Diskussion och slutsatser	32
5.1 Resultatdiskussion.....	32
5.2 Metoddiskussion.....	36
5.2.1 Validitet.....	36
5.2.2 Reliabilitet.....	38
5.2.3 Generaliserbarhet.....	38
6. Framtida forskning.....	40
6.1 Validering.....	40
6.2 Lönens betydelse.....	40
6.3 Kännedom om yrkeslärarjobbet.....	40
6.4 Hur får man de bästa.....	40
7. Referenser.....	41
8. Bilagor.....	43
A. Intervjuguide verksamma yrkeslärare	
B. Intervjuguide obehöriga yrkeslärare	
C. Intervjuguide yrkesmän inom hotell & restaurang och IT-media	

1. Inledning

Yrkeslärarna är en bristvara! I samhällsdebatten så diskuteras flitigt bristen på yrkeslärare och vad som skall göras åt problemet. Det finns förslag från politiskt håll att förändra yrkeslärarutbildningen genom att korta ner den för att möta den stigande efterfrågan. I problematiken finns fler faktorer än utbildningslängden, såsom validering, lön och status. Motivationen för att ta steget till att studera till yrkeslärare är en intressant och viktig faktor som också måste belysas.

”För skolor och kommuner lär det bli en stor utmaning att hitta nya lärare, för intresset är svalt. Har vi en tjänst ute i svenska eller religion kan vi få in 70 ansökningar. Har vi en tjänst ute efter en fordonslärare får vi vara glada om vi får två behöriga lärare som söker”.

Anna-Karin Östlund, biträdande rektor på Martins gymnasium i Sundbyberg. (SVT, 2008)

Andelen av gymnasielärare som saknar pedagogisk högskoleexamen har ökat under flera år. Mellan läsåret 1994/95 och 2006/07 ökade andelen från 13,8 till 28,4 procent. Examinationsbehovet av yrkeslärare är i genomsnitt 740 per år fram till 2012, vilket kan jämföras med de ca 300 yrkeslärarna som utexaminerades läsåret 2006/07 (Skolverket, 2008)

Det råder alltså redan i dag stor brist på yrkeslärare inom gymnasieskolan. Värre blir det i takt med att många går i pension de närmaste åren genom den ålderstruktur som finns inom gymnasiets yrkeskår. Flykten är också stor tillbaka till näringslivet, där de får bättre betalt.

2004 var det över 70 procent av yrkeslärarna som var 50 år eller äldre. År 2020 kommer det att saknas över 12 000 yrkeslärare, enligt Högskoleverket, som räknar med att det i fortsättningen kommer att behövas ungefär lika många som i dag. (SVT, 2008)

Det är viktigt att ta reda på vilka olika drivkrafter och anledningar som gjort att de som idag är yrkeslärare hamnat i läraryrket. Om det inom lämpliga yrkeskårer finns intresse av att i framtiden sadla om till yrkeslärare? Vi vill även ta reda på vilka incitament som behövs för att fler skall vilja välja yrket yrkeslärare på

gymnasiet. Fokuseringen i undersökningen är på yrkesläraren som individ och vad deras uppfattning och åsikter är om problematiken. Alltså, vilka uppfattningar har yrkeslärarna om den motivation som kan behövas för att studera till yrkeslärare?

Vi har redan på ett tidigt stadium i undersökningen konstaterat att det finns ett par områden som dominerar och påverkar rekryteringen av yrkeslärare. Det är utbildningens längd, lön, status samt valideringsproblematiken, vilket innebär svårighet med behörighet till högskola/universitet. Detta är områden som skapar problem för många av de yrkesmän som vill läsa till behöriga yrkeslärare.

1.1 Syfte och problematik

Mot bakgrund av att yrkeslärare inom gymnasieskolan beskrivs som en bristvara, och med tanke på det framtida behovet då bristen på yrkeslärare kommer att öka. Vårt forskningssyfte är att belysa vad som är motivationen och drivkraften för den enskilde individen i att bli yrkeslärare och även vilka drivkrafter som kan få obehöriga lärare att vilja bli behöriga.

1.1.2 Frågeställningar

För att kunna uppfylla vårt syfte ställer vi olika forskningsfrågor som belyser problemområdena.

Vad anser t ex yrkeslärare själva som individer utgöra yrkesstatus, vilka uppfattningar har de angående utbildningspolitiska insatserna såsom utbildningens längd och valideringsproblematiken. En annan frågeställning är, hur yrkeslärarna ser på löns betydelse för valet av yrket, eller finns det andra drivkrafter som motiverar individen att vilja bli yrkeslärare. Vi hoppas att kunna ge svar på dessa olika frågeställningar i detta arbete.

1.1.3 Målgrupp

Med denna undersökning vill vi få upp yrkeslärarebristen på dagordningen och beröra följande målgrupper: Myndigheter inom utbildningsväsendet.

Gymnasieskolan, då vi vill informera skolledningen i sin roll som arbetsgivare. Politiker samt deltagande i samhällsdebatten.

1.1.4 Avgränsningar

I denna undersökning kommer vi att göra avgränsningar eftersom det visat sig att problemet med rekryteringen av yrkeslärare innehåller flera olika problemområden som inte kan tas upp här i tillräcklig omfattning. Dessa områden är lämpliga för framtida forskning.

Vi riktar in oss i denna undersökning på vilka uppfattningar som yrkeslärarna har om den motivation som kan behövas för att studera till yrkeslärare.

En annan avgränsning är att vi intervjuar personer som är behöriga yrkeslärare, obehöriga yrkeslärare och personer i yrkeslivet inom IT-media och Hotel & Restaurang.

Genom att det redan finns en debatt idag som diskuterar de problem och hinder som finns i problematiken runt bristen på yrkeslärare, så vill vi mer studera de positiva anledningar som motiverar valet att bli yrkeslärare. Detta är en avgränsning som vi gör som författare till denna undersökning.

1.2 Disposition

I *kapitel ett* i inledningen presenterar vi den bakgrund och samhällsdebatt som berör vårt val av problemformulering. Vi visar här också på fakta och hur de siffror ser ut som vår undersökning bygger på. I syftet och problematik förklarar vi vad vi har för ändamål med G3 uppsatsen och sedan följer våra forskningsfrågeställningar som tydliggör det vi ska undersöka. Vidare tar vi även upp vilka målgrupper som vi vill skall beröras av vår undersökning.

I denna del tar vi även upp vilka avgränsningar som styr vårt arbete och gör undersökningen genomförbar. Vi avslutar med att belysa viktiga begrepp som speglas i arbetet.

I *kapitel två* så arbetar vi med att belysa den teoretiska utgångspunkten för vårt arbete. Vi behandlar här tre olika områden såsom utbildningslängden, validering och lön & status. Dessa områden har visat sig vara viktiga när man ser på bakgrundsfakta inom problemområdet.

I *kapitel tre* fortsätter vi med vår metod. Vi börjar här med att beskriva vår forskningsansats, vilket är den holistiska filosofin och vi arbetar med en hermeneutisk förståelse. Vidare beskriver vi vilket tillvägagångssätt vi har använt oss av för att samla relevant information till vår uppsats. Vi tar här också upp vilka val av teorier, urvalsmetoder och hur tillvägagångssättet för våra intervjuer gick till vid insamlandet av empiri. Vi avslutar denna del med en beskrivning över de etiska överväganden som gjorts samt författarnas förförståelse.

I *kapitel fyra* så redovisar vi resultatet av vår empiriska undersökning. Vi delar in resultatet i fyra olika delar utefter meningsbärande enheter enligt tankekartan i metoddelen. Det första området är för och nackdelar med yrkeslärarjobbet, status, lön och villkor tar vi upp i del två. I del tre avhandlas vilka drivkrafter som motiverar och i sista delen behandlas vad skola och myndigheter kan göra för betydelsen i valet av yrke.

I *kapitel fem* presenterar vi vår diskussion och slutsatserna efter den empiriska undersökningen. Vi redovisar här även vår metoddiskussion, där vi tar upp kritik angående den valda undersökningsmetoden. Där diskuterar vi även validiteten och reliabiliteten i vår undersökning.

I *kapitel sex* har vi gett förslag till vidare framtida forskning som detta arbete kan ge inspiration till.

1.3 Viktiga begrepp

För att underlätta för läsaren vill vi här förklara viktiga begrepp som återfinns i examensarbetet. Områden som; Vad är en *yrkeslärare*. Vad innebär begreppet *motivation* med hänsyn till vårt problemområde och vad innebär *validering*. *Status* är ett begrepp som också ofta återkommer.

1.3.1 Yrkeslärare

Yrkeslärare, äldre benämning på gymnasielärare med inriktning mot yrkesämnen, dvs. lärare som undervisar i program med yrkesinriktning inom gymnasieskolan, t.ex. byggprogrammet, elprogrammet och energiprogrammet. (Nationalencyklopedin, 2009)

En äldre benämning på yrkesläraren är även facklärare. I nationalencyklopedin står det att det är en äldre benämning, men benämningen yrkeslärare används oftast idag, men man kan även välja att skriva lärare i yrkesämne.

Yrkesläraren arbetar inom gymnasieskolan med att undervisa i karaktärsämnen som är specifika för de olika yrkesprogrammen.

1.3.2 Motivation

Ordet motivation står för drivkraft och det som får människor att sätta i gång att utföra eller förändra saker. T ex att börja studera och få en händelseutveckling. Annat ord för detta kan ibland vara drivfjäder. I vårt examensarbete vill vi just titta på vilka drivkrafter/motivation som kan få människor att vilja bli yrkeslärare. I Svenska akademins ordbok (2009) definierar man ordet motivation som att individens viljeliv bestäms av ett motiv. Nationalencyklopedin (2009) definierar motivation som ”*en sammanfattande psykologisk term för de processer som sätter igång, upprätthåller och riktar beteende.*”

1.3.3 Validering

Validering, kommer från engelskans validate och betyder göra giltigt, bekräfta.

Validering anses vara ett generellt begrepp för att giltiggöra en process.

(Nationalencyklopedin, 2009)

I Sverige använder man begreppet validering sedan 1990-talet för att göra en strukturerad bedömning, värdering och erkännande av de kunskaper och kompetenser som en person besitter.

Detta oavsett om kunskapen har vunnits inom eller utanför det formella utbildningsväsendet.

Den validering som idag görs för de som söker yrkeslärarutbildningen sker på olika sätt, oftast via granskning av dokument och beskrivningar över arbetsuppgifter som ingått i den sökandes yrkesliv. Själva valideringen med att värdera en individs kunskap sker i samarbete med branscher medan tillgodoräknande till högskolepoäng sker vid respektive lärosäte. (SOU, 2008:112)

1.3.4 Status

Social status är ett begrepp som avgör individers plats i den sociala hierarkiska rangordningen.

En individs status är inte permanent utan varierar över tid beroende på det sociala sammanhanget.

Yrkeslärare kan ha hög status på sin arbetsplats men statusen är troligen annorlunda på en nobelmiddag. Social status är beroende av vilken position man har på arbetsmarknaden och sitt yrke. Inkomst, egendom, utbildningar och levnadsförhållanden, har betydelse för vilken status man har. Vi vill i vår undersökning se vad yrkesläraren har för status och vilken betydelse det har för inställningen till att välja yrket, yrkeslärare.

2 Teoretiska utgångspunkter

Vi beskriver här vad som är teorier runt motivation och hur det kan kopplas ihop med valet att bli yrkeslärare. Vad är övriga teorier om orsaken till bristen på yrkeslärare? Det finns flera olika problemområden som redan myndigheter, skolans värld och näringslivet konstaterat. Det är områden som utbildningslängden, valideringen och att låga löner skapar brist på yrkeslärare. Det finns förslag och teorier om hur bristen skall åtgärdas på olika sätt och dessa områden kommer vi att presentera i denna del.

2.1 Motivation

Det finns ett flertal olika motivationsteorier och de försöker förklara varför vi handlar som vi gör. Varför vi hellre gör vissa saker än andra, teorierna hjälper oss alltså att förstå att vi som människor strävar mot bestämda mål med hjälp av olika mänskliga beteenden (Imsen, 2000). Motivation håller även igång en aktivitet och ger det en mening och ett mål. Begreppet motivation låter sig inte angripas entydigt utan det innefattar flera dimensioner av en individs liv. Dessa innefattar bl.a. attityder, känslor, mål samt individens uppfattningar om den egna kompetensen (Giota, 2002). Man förlägger motivationskällan till personens instinkts och drivkraftsteori eller till personens yttervärld.

När det gäller människans instinkts och drivkraftsteorier så uppfattas människan styrd av primitiva inre drivkrafter som startar och ger energi till handlandet.

Motivation uppstår när behov måste tillgodoses, som vid till exempel smärtundvikande och hunger. Andra behov som också räknas som grundläggande är behov av självförverkligande eller behov av makt eller nyfikenhet (Nationalencyklopedin, 2009).

Enligt de flesta teoretiker handlar motivation om drifter, Cofer (1978) skriver att drifterna som vi människor har bygger på fysiologiska villkor som tycks förutsätta uppträdande av förberedande beteende och fullbordande reaktioner. Drift kan enligt Cofer (1978) delas upp i två former. Den första formen handlar om det interna stimuli, korrelerade med behovstillstånd i vävnaderna, som påkallar handling, eller också betonar man stimuli mindre eller inte alls. I det

senare fallet anser Cofer (1999) att driften är ett centralt tillstånd, som påverkar vårt beteende. Man brukar säga att de interna stimuli medföljs av det centrala tillståndet. De interna stimuli eller dess källor innefattar hunger, törst och sexualdrift. Wagner (1999) bygger vidare på denna teori med aggression, belöning och missbruk.

Enligt Wagner (1999) beskrivs att allt beteende en människa tar för sig är motiverat. Han beskriver det som att motivationen styr vårt beteende och att det vanligtvis finns två sidor: den stimulerar vårt beteende och leder mot ett mål.

Som Ahl (2004) skriver är betydelsen av ordet motivation mångtydigt och forskarna har olika förklaringar på begreppet. Franken (1994) anser dock att huvudfrågan är att ge svar på "Vad skapar handling?" De flesta författarna är överens om att motivation är handling som finns inne i individen.

2.1.1 Inre motivation

När en människa är motiverad av inre kraft kan han ha ett behov av utveckling, detta kan då ske via en lärosituation. Man kan hålla igång motivation genom att skapa ett intresse för aktiviteten detta bör ske genom hela läroprocessen. Människan upplever och tar till sig av det som han uppfattar som meningsfullt. Woolfolk, Hughes & Walkup (2008) belyser att den inre motivationen är förknippad och förenad med olika aktiviteter och den är i sig själv en belöning. De skriver vidare att syftet är en personlig utveckling. När vi är drivna av den så kallade inre kraften så behövs inga straff eller motiv för att vi skall genomföra aktiviteten, utan aktiviteten i sig själv är en belöning. Detta går i linje med vad Ahl(2004) menar att den inre motivationen baseras på individens behov av kompetens och självbestämmande och då framkallar olika sorters beteende. Hon skriver vidare att människan upplever att den "kan själv" och "klarar sig själv" här följer då känslor med av intresse, glädje och upprymdhet. För att tillfredsställa dessa behov måste människa själv ha kontroll över det hon gör samt att uppgiften måste vara av en sådan karaktär att en viss utmaning uppstår.

2.1.2 Yttre motivation

Den yttre motivationen måste då rent logiskt vara den motivation som inte kommer från individen själv utan är pålagda människan. Det vill säga belöning och straff, tvång, sociala normer med mera (Ahl, 2004). Imsen (2000) följer samma linje att människan genom olika aktiviteter hoppas på att uppnå ett mål eller en belöning och då slippa straff.

Ahl (2004) menar att den yttre motivationen då skapar ett beteende som leder till att tillfredställa det inre, fysiologiska behov, såsom hunger och törst. Woolfolk, Hughes och Walkup (2008) menar också att det är svårt att skilja mellan inre och yttre motivation. Det vill säga att en människa som genom en aktivitet tillfredställer den yttre motivationen genom att göra något som är pålagd honom även då kan få en viss del av den inre. Ett exempel på detta är att man måste arbeta för att få pengar att kunna köpa mat med.

2.1.3 Behovsteori

Abraham Maslow har skapat en teori som är humanistisk förklaring till motivation. Han säger att människan har hierarkiskt uppställda behov. Dessa beskriver han i en trappa som fått namnet Maslows behovstrappa. Från början byggde den på fem olika trappsteg som börjar med de fysiologiska behov och slutar med självförverkligande, denna omarbetade han sedan med att lägga till två steg till som var estetiska och kognitiva behov (Franken, 1994). Här nedan kommer en förklaring av de olika stegen utifrån Franken (1994):

I det första steg som är de fysiologiska behoven tar har upp hunger, törst, sömn och sex. De flesta av dessa behov kan man lokalisera till olika organ och biokemiska processer.

Det andra steget bygger på trygghet och säkerhet. Här vill man uppnå ordning och reda samt stabilitet. Maslow lade 1987 även till religion, filosofi och vetenskap på denna nivå. Det ger en känsla av att ha kontroll över verkligheten. Tillhörighet och kärlek som är den tredje nivån rör sig om behovet av mänsklig

närkontakt genom familj och vänner. Maslow använder beteckningen "love needs" som ofta översätts med "sociala behov".

I det fjärde steget vill man ha uppskattning av andra människor. Dessa behov kallas självhävelsebehov och understryker att människor har behov av självrespekt och respekt från andra. Han beskriver det i termer av styrka, nå prestationer, kompetens, duglighet, självförtroende, oberoende och frihet. Detta leder då till enligt Maslow gott rykte, prestige, status, berömmelse, ära, dominans, erkännande, uppmärksamhet och värdighet.

Det femte steget som är ett av de som Maslow lade till senare, kallar han för det kognitiva behovet. Detta behov handlar om behovet att veta och behovet av att förstå. Här systematiserar, organiserar och analyserar man för att finna samband och innebär att bygga ett värdesystem på.

Nästa steg som Maslow också lade till senare kallar han för estetiska. Om det estetiska har han inte skrivit så mycket, men han noterar att man inte kan förbise dem. Han skriver dock att hos vissa människor är de så starka att de helt enkelt blir sjuka av fulhet och bara skönhet kan bota. Han skriver även att det estetiska behovet kan hänga ihop med kognitiva behovet av symmetri, system och ordning.

Överst i hierarkin kommer självförverkligande vilket innebär att göra det man känner att man är avsedd för. Att vara sann mot sin egen natur eller att bli mer av det man redan är. Denna nivå är det enligt Maslow bara en liten del av jordens befolkning som lyckats tillfredsställa.

2.1.4 Instinktsteori

En av förgrundsgestalterna för instinktteorierna inom psykologin som uppstod runt 1900-talet var Sigmund Freud som menade att alla människor är utrustade med instinkter och drifter. Freud beskrev det som att en drift har en källa, ett mål, ett objekt och en styrka. Målet är att avlägsna driftens källa, d v s att avlägsna ett behov, till exempel hunger. Objektet kan liknas vid medlet att uppnå målet.

Driftens styrka är direkt relaterad till hur starkt behovet är. Hans speciella bidrag – i det här sammanhanget – var annars hans tankar om att människors viktigaste

motiv inte nödvändigtvis är sådant som det medvetet anser vara i deras eget intresse, utan istället omedvetna (Jenner, 2004).

Detta är nedärvda handlingsmönster som vi använder i tillvaron, som är medfödda och som ligger bakom alla beteenden. Det finns även de som menar att dessa beteenden är mekaniska, eller målsökande avsikter.

Instinktteorier har det gemensamt att de framställer att det vi människor gör har en funktionell tanke bakom och det utgör en livsnödvändighet. Dessa handlingar gör vi för att de ska komma oss till nytta. De har även det gemensamt att de tjänar primitiva ändamål. Men vi människor gör så mycket mer som inte kan förklaras med teorier om grundläggande instinkter (Imsen, 2000; Jenner, 2004).

Om man gör en humanistisk tolkning av motivation så läggs tonvikten på inre källor till motivation som människans behov av självförverkligande och behovet av självbestämmande. Handlingen kan då riktas mot dennes kompetenser, självaktning eller självförverkligande.

2.1.5 Teori om självuppfattning

Identitet handlar det om när man talar om självuppfattning.

När Albert Bandura (1997) skriver sin teori om självtillit (self-efficacy) så handlar detta om människans egen uppfattning om sin kompetens och sin kapacitet i specifika situationer. Han menar att denna teori är den mest betydande för individens känsla för vad den klarar av. Människan styr sitt liv genom sin uppfattning om sin förmåga att organisera och genomföra olika handlingar. Förmågan att kunna och vilja är starkt förenad i kapacitetsupplevelsen, alltså självtilliten. Kapacitetsupplevelsen, självtilliten är en intränad tolkningsmekanism. Man lär sig lita eller inte att lita på sin förmåga och detta påverkar hur man ser på uppgifter som man ska lösa. Så många prestationer handlar främst om att vilja orka genomföra och inte att kunna genomföra handlingen.

Kapacitetsupplevelsen påverkar de val individen gör, hur mycket man anstränger

sig, den uthållighet man visar vid svårigheter och hur man upplever uppgiften man arbetar med, positivt eller med ängslan (Bandura, 1997).

2.1.6 Prestationsmotivationsteori

En förklaring av Atkinsons klassiska prestationsmotivationsteori utgår från tankar om stark tro på den egna förmågan och att man då känner en positiv inställning till att själv klara av saker och ting.

Prestationsmotivation handlar om behovet att utföra något bra som är mätbart. Den innefattar också mål, realism och uppfattning om vad som är värt att arbeta mot och även motstånd till att ta tag i saker vilket kan beröra både rädsla och ointresse. Denna teori har likheter med Albert Bandura teori om self-efficacy.

Personer som är starkt motiverade till att prestera och där det finns en vilja att lyckas med utmaningar bara för att göra bra ifrån sig för egen vinnings skull och inte för status. En prestationsmotiverad person är positivt inställd på att prestera och en önskan om belöning inte är orsaken till handlandet. Man agerar alltså med inre motivation och gör sitt bästa oberoende av belöning.

Den prestationsmotiverade personen vill ha kontroll över sin egen tillvaro och fattar beslut utifrån sina erfarenheter. De sätter gärna upp långsiktiga mål som innebär utmaningar (Imsen, 2000). Så när personer som är prestationsmotiverade ska utföra och prestera en uppgift så infinner sig två motstående impulser som konkurrerar sig emellan.

Lusten med att arbeta med en uppgift som ska lösas och en strävan att nå framgång. En impuls som upplevs positivt.

Rädslan att misslyckas som leder till ett undvikande med att ta tag i uppgiften.

Denna impuls upplevs som negativ.

I prestationssituationer upplever därför personer ambivalens inför uppgifter.

Lusten att lyckas gör att man tar itu med uppgiften samtidigt som rädslan för misslyckande håller tillbaka ett agerande.

2.2 Utbildningslängden

Regeringen föreslår ny utbildning av yrkeslärare, där dagens treåriga utbildning ersätts med en ettårig utbildning för personer med gedigna yrkeserfarenheter.

”Yrkeslärare skulle kunna vara ett attraktivt karriärval för många yrkesskickliga personer i trettio- och fyrtioårsåldern. De har jobbat under tio-femton år, men känner att det är dags att göra något annat. Problemet är att tre års studier på högskolan är för lång tid för de flesta i den åldern. Det innebär studieskulder och att man under en ganska lång period måste leva på studiemedel, något som inte är attraktivt för den som har en familj att försörja”.

Citat: Utbildningsminister Jan Björklund i Dagens Nyheter. (DN, 2008).

Text många erfarna byggnadsarbetare som vill överföra sina yrkeskunskaper till byggelever måste sätta sig tre år på lärarhögskolan. Detta är ett samhällsekonomiskt slöseri, och en monumental nedvärdering av yrkeserfarenhet. (DN, 2008)

Skolverket har gjort en genomgång som visar att examinationen av yrkeslärare har sjunkit drastiskt om man ser över en längre tid, även om det nu vänt uppåt något de allra senaste åren. Orsaken är troligen de studieekonomiska villkor som gäller för dessa studerande. Genom antagningskraven – omfattande yrkeserfarenhet – kommer många av studenterna att vara betydligt äldre än övriga studerande. Många har skaffat familj och har därmed svårt att klara studierna på samma villkor som övriga. Om inte åtgärder vidtas finns risk att bristen på lärare gör att kvaliteten i utbildningen sjunker. (Skolverket, 2003)

2.3 Validering

Vidare är även valideringssystemet bristfälligt vilket försvårar för den som vill bli antagen på lärarutbildningen. Det finns skillnader i hur olika branscher och lärosäten ser på validering och tillgodoräknande som ger högskolepoäng. Det visar sig att utfallet av en validering och tillgodoräknande är alldeles för chansartat för individen. Det finns i dag inga system som garanterar likvärdighet och rättssäkerhet för den enskilde individen. (SOU, 2008:112). Den validering som görs i dag av dem som söker till yrkeslärarutbildningen sker på olika sätt, oftast via granskning av dokument och beskrivningar över arbetsuppgifter som

ingått i den sökandes yrkesliv. Själva valideringen med att värdera en individs kunskap sker i samarbete med branscher medan tillgodoräknande till högskolepoäng sker av respektive lärosäte. Olika syn på validering och tillgodoräknande gör att det i dagsläget varierar mellan hur lärosäten tillgodoräknar den enskildes kunskap. Ett flertal av dem som valideras och får tillgodoräknat högskolepoäng måste ändå komplettera med kurser inom högskolan för att erhålla de 90 högskolepoäng i relevant högskoleutbildning som krävs för att erhålla lärarexamen. (SOU, 2008:112)

När det gäller kravet på relevant yrkeserfarenhet kräver de flesta lärosäten mellan tre till fyra års arbetslivserfarenhet inom yrket. Det förekommer fall att individer som har högskoleutbildning kan ha kortare erfarenhet i yrket, exempelvis ingenjörer. Det finns också skillnader mellan olika yrken, vad som krävs i erfarenhet, för vissa kan det krävas längre tid än för andra. Flera lärosäten menar att detta är något som branscherna måste uttala sig om.

Validering i sin nuvarande form anses omständlig och kan skrämja bort individer att söka till lärarutbildningen. I vissa fall har sökande tillräcklig utbildning men saknar arbetslivserfarenhet. Något lärosäte förde fram tanken om att eventuellt kunna ge arbetslivserfarenhet för delar som ingår i en KY-utbildning (kvalificerad yrkesutbildning).

Vid validering av yrkeskunskaper utan tillgodoräknande försvåras möjligheten för denna grupp att bli forskarbehöriga. Alla lärosäten är överens om att det är viktigt att det kommer fram fler forskare ur denna yrkesgrupp eftersom området är eftersatt. Alla studerande har dock inte ambitionen att bli forskare utan tänker bli det som är det huvudsakliga syftet med lärarutbildningen, nämligen att bli lärare. Det framkom tankar om det kan finnas mer än en väg inom lärarutbildningen där den ena leder direkt till läraryrket medan en annan även leder mot forskarbehörighet.

Enligt representanter från lärosätena ses statusfrågan för yrkeslärarna som ett problem. De har varken status ute i skolorna eller inne i högskolesystemet. Flera menar att högskolepoängen är ett viktigt medel för att öka statusen för denna grupp. Även bland arbetslivsrepresentanter har denna fråga lyfts fram som viktig

dvs. att högskolepoäng i sig ger en ökad status för denna lärargrupp. Det finns dock en övervägande majoritet av arbetslivsrepresentanterna som menar att det är den reella kunskapen och kompetensen i yrket som är avgörande och att statusfrågan får lösas på annat sätt. (SOU, 2008:112)

2.4 Låga löner skapar brist på lärare

*”Bristen är enorm och vi står inför ännu en större brist, detta kommer att bli ett jätteproblem”,
Citat: Eva-Lis Preisz som är ordförande i Lärarförbundet. (SVD, 2007)*

Vidare säger Eva-Lis att anledning till att så få vill bli yrkeslärare är enligt henne låga lärarlöner och studiefinansiering. För att man skall få de bästa yrkeslärarna måste man få de bästa yrkesutövarna till att vilja bli lärare. Duktiga yrkesutövare är oftast lite äldre, de har hunnit skaffa familj och stadga sig. Dessutom har de bra löner, då är det svårt att locka dem till läraryrket.

Som exempel tar hon en svetsare som kanske tjänar 35 000 kronor i månaden.

Om han eller hon ska byta yrke och bli lärare kan lönesänkningen vara upp till 10 000 kronor i månaden.

”Ska en sådan person lämna sitt välbetalda yrke, ta studielån och sedan dessutom gå kraftigt ner i lön?” Citat: Eva-Lis Preisz. (SVD, 2007)

Både Skolverkets rapportering av bristen på behöriga yrkeslärare och att regeringens talesman i skolfrågor uttalar sig som han gör angående en ny utbildning av yrkeslärare visar behovet av att undersöka de frågeställningar författarna har inför problematiken med yrkeslärarbristen.

3. Metod

Vi kommer i denna del att beskriva vår forskningsansats samt vilken metod och arbetssätt vi kommer att arbeta efter för att kunna besvara syftet samt våra frågeställningar. I denna del kommer vi även att presentera hur vi har arbetat med det etiska övervägandet.

3.1 Forskningsstrategi

Den forskningsstrategi som vi valt att använda oss av i denna uppsats är den holistiska filosofin som är den vanligaste när det gäller kvalitativa undersökningar. Detta är i linje med Olsson och Sörensen (2001) som förklarar att det holistiska betraktelsesättet utgår från helheten av en företeelse och inte från dess delar. Vi kommer att arbeta med att tolka helheten och inte enbart vissa delar genom att besvara syftet. Holistiska filosofier karaktäriseras även av att mänsklig erfarenhet är komplext, dvs. erfarenheten är beroende av förståelse för människan i ett socialt sammanhang. Den enskildes syn på verkligheten avgör av händelser såsom de enskilde upplever den. Helheten kan således inte förstås enbart genom att analysera delarna, dvs. summan av delarna är mer än helheten. Med den holistiska filosofin som en bakgrund i vårt tankesätt så valdes att arbeta efter en kvalitativ metod vars benämning är hermeneutik. Detta innebär enligt Olsson och Sörensen (2001) att man genom tolkning försöker att förstå mänskliga erfarenheter och människors situationer. Detta ligger i linje med vad Kvale (1997) skriver att det centrala för en hermeneutisk förståelse är tolkningen av en specificerbar mening och de frågor som i detta syfte ställs till en text. Begreppet samtal och text är här väsentliga och uttolkarens förkunskap om textens ämne får stor betydelse.

3.2 Övergripande/Design

Studien genomfördes som nämns ovan med en kvalitativ ansats. Ett klusterurval gjordes var efter intervjuer genomfördes. Empiriska undersökningen gick ut på att med en halvstrukturerad intervjuguide (se bilagor A, B, C) intervjuar ett antal olika personer.

3.3 Intervju

3.3.1 Urval

Urvalet gjordes genom klusterurval. Med klusterurval menas enligt Ejlertsson (2003) att man gör urvalet från populationen i två steg, och använder då begreppet tvåstegsurval som synonym till klusterurval. Den grupp som står i fokus för en undersökning, och som forskaren söker information om, kallas population eller målpopulation (Carlström, I & Hagman, L-P, 2006). Den målpopulation som behandlas i detta arbete är gjord i steg ett ifrån två olika yrkeslärargrupper, de valda är IT-media och Hotell & Restaurang samt personer som fortfarande jobbar inom valt område. Vi har även gjort urval steg 2 genom att undersöka behöriga och icke behöriga lärare. Antalet intervjupersoner var sex stycken. Enligt Kvale (1997) beror antalet intervjupersoner på hur pass detaljerat man vill gå in i problemformuleringen. Pilotintervju gjordes med en obehörig yrkeslärare. Detta gjordes för att testa av frågorna och så att man skulle kunna skapa följdfrågor.

3.3.2 Intervjuguide

I detta arbete skapades ett följebrev med intervjuguide, se bilaga (A, B, C) för att på så sätt kunna förbereda den intervjuade för intervjun och få ett bättre flyt vid intervjutillfället. Kvale (1997) skriver att en fråga kan vara både tematisk och dynamiskt, med detta menar han att det tematiska med frågan är att den skall vara relevans för forskningsämnet och med dynamiskt att den skall med hänsyn till det mellanmänskliga förhållandet. Valet av upplägget av intervjufrågor var en halvstrukturerad intervju. Med en halvstrukturerad intervjuguide menas att man har ett antal frågor som bär olika teman. Man kan enligt Kvale (1997) skapa en intervjuguide genom konkreta frågor eller i stort beskriva de olika teman man kommer att jobba med. I vårt arbete har vi gjort tre olika intervjuguides med syfte att på bästa sätt kunna bredda och komma ner på djupet och på så sätt besvara våra frågeställningar. Varför det blev tre intervjuguides beror på att vi kommer att undersöka enligt vårt urval tre olika kategorier. I genomförandet av

intervjuerna skapades på ett naturligt sätt följdfrågor som gjorde att svaren blev mer på djupet.

Upplägget av intervjuguiden var att i början få reda på varför de valde att bli yrkeslärare, detta gjordes för att kunna få ett bra flyt i själva intervjun, här skapades stora möjligheter till följdfrågor. Nästa område som vi berörde var vilka för- och nackdelar det är med yrket som lärare.

Det tredje temat bestod av att få reda på vilka drivkrafter som finns för att man vill jobba vidare som yrkeslärare. I det fjärde temat behandlade vi statusen som yrkesläraren har och hur man skulle kunna behålla och till och med att höja den. Ett temaområde som vi var utefter var att få reda på vad som skulle kunnas göras från skola och myndigheterna sida för att få fler att läsa till yrkeslärare. Ett sista tema behandlade lön och andra villkor som skiljer sig mellan att arbeta inom yrket eller som yrkeslärare.

3.3.3 Datainsamling

Varje intervjuperson erhöll information rörande studien muntligt (telefonsamtal från oss) samt via skriftligt i form av ett följebrev. Följebrevet samt intervjuguiderna (bilagor A, B, C) skickades till var och en. Efter att intervjupersonerna har fått brevet fick de ta ställning till ifall de ville fortsätta med att i nästa steg bli intervjuade av oss. Här gjordes en tidsbokning efter intervjupersonens tidsschema, allt för att underlätta intervjun. Intervjuerna genomfördes på de intervjuades arbetsplatser för att de skulle kunna slappna av och inte vara stressade. Före uppstart av själva intervjun så informerades den intervjuade än en gång om vad intervjun skall användas till, det så kallade nyttjandet. Respondenten blev även upplyst om hans rättigheter att vara oidentifierad i arbetet det så kallade konfidentialitet. Innan intervjun började fick respondenten även reda på att han kan när som helst avbryta och lämna intervjun. Vid intervjun skrevs all text direkt in i dator. Efter intervjuerna skrevs allt rent och vi gick över till att påbörja vår dataanalys. Kvale (1997) menar att ett hermeneutiskt förhållningssätt innebär att lyssna till de många olika

meningshorisonterna som ryms i den intervjuades uttalanden, att uppmärksamma möjligheten att ständigt kunna göra nya tolkningar inom intervjuens hermeneutiska cirkel. Dessutom beaktas även de antagande som ligger bakom intervjupersonens svar respektive intervjuarens frågor.

3.3.4 Dataanalys

Vi valde att använda oss utav Burnards (1991) 5 steg i den så kallade innehållsanalysen.

I det första steget skrev vi rent våra intervjuer ordagrant och gjorde anteckningar för att senare ha som stöd i vårt arbete. Sedan läste vi varandras anteckningar med öppna sinnen för att kunna formulera idéer för framtida analyser. I nästa steg så skapade vi meningsbärande enheter som vi kodade och skrev upp i en tankekarta. Detta resulterade i att olika kategorier/ teman skapades som man kan se i figuren nedan. Med hjälp utav dessa teman analyserade vi vårt resultat genom att under varje kategori/tema placera in texten från resultatet. I vissa fall uppstod det subkategorier vilket vi bearbetade under de olika kategorierna.

Meningsbärande enhet   Kod   Kategori   Subkategorier

Figur3.1 Tankekarta

3.4 Etiska övervägande

3.4.1 Förförståelse

Vi som skriver denna rapport arbetar idag som yrkeslärare inom gymnasieskolan. Yrkeserfarenheten som lärare finns inom programmen, entreprenör samt hotell & restaurangprogrammet. Sammanlagt har vi tre års erfarenhet var inom yrket och studerar på Växjö universitet för att få behörigheten som yrkeslärare.

Yrkeserfarenheten inom näringslivet har vi erhållit inom olika yrken såsom; Säljare, ekonom, projektledare, reklam- och marknadsföring, handel, restaurang och hotell. I våra yrkesroller har vi både varit anställda och som egna företagare. Tillsammans har vi en yrkeserfarenhet på 51 år.

Vi har båda ett politiskt och allmänt samhällsintresse vilket påverkat vårt val av det problemområde som examensarbetet kommer att handla om. Med denna förförståelse kommer vi att belysa de problemområden som uppsatsen kommer att handla om. Vi kommer även genom vår förförståelse att vara färgad i vårt arbete, men försöker vara så neutrala som möjligt i våra tolkningar och analyser. Olsson och Sörensen (2001) skriver om förförståelse, den kunskap som forskaren har, dvs. den föreställning eller erfarenhet inom det område där forskningen skall göras, kallas *förförståelse*. Inom kvalitativ forskning är det viktigt att forskaren redogör för sin förförståelse inom forskningsområdet för läsaren.

3.4.2 Forskningsetiska principer

I mars 1990 antogs Humanistiskt- samhällsvetenskapliga forskningsrådet, forskningsetiska principer i humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Denna består av 8 regler som man skall följa i sitt sätt att arbeta med forskning.

Huvudkraven är fyra, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. (Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning, 1990)

Informationskravet handlar om att man skall informera uppgiftslämnaren och undersökningsdeltagare om deras uppgifter i projektet och vilka villkor som

gäller för deras deltagande. De skall upplysas om att deltagandet är frivilligt och om att de har rätt att avbryta sin medverkan. Informationen skall omfatta alla de inslag i den aktuella undersökningen som rimligen kan tänkas påverka deras villighet att delta. (Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällvetenskaplig forskning, 1990)

Samtyckeskravet innebär att forskaren skall inhämta uppgiftslämnares och undersökningsdeltagares samtycke. I vissa fall bör samtycket dessutom inhämtas från förälder/vårdnadshavare (t.ex. om de undersökta är under 15 år och undersökningen är av etiskt känslig karaktär). Samtyckeskravet behandlar även att de som medverkar i en undersökning skall ha rätt att självständigt bestämma om, hur länge och på vilka villkor de skall delta, de skall kunna avbryta sin medverkan utan att detta medför negativa följder för dem. Slutligen tar den upp att den medverkande inte får utsättas för otillbörlig påtryckning eller påverkan. Beroendeförhållanden bör heller inte föreligga mellan forskaren och tilltänkta undersökningsdeltagare eller uppgiftslämnare. (Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällvetenskaplig forskning, 1990)

Konfidentialitetskravet betyder att all personal i forskningsprojektet som omfattar användningen av etiskt känsliga uppgifter om enskilda, identifierbara personer bör underteckna en förbindelse om tystnadsplikt beträffande sådana uppgifter. Detta krav innefattar även att alla uppgifter om identifierbara personer skall antecknas, lagras och avrapporteras på ett sådant sätt att enskilda människor ej kan identifieras av utomstående. I synnerhet gäller detta uppgifter som kan uppfattas vara etiskt känsliga. Detta innebär att det skall vara praktiskt omöjligt för utomstående att komma åt uppgifterna. (Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällvetenskaplig forskning, 1990)

Nyttjandekravet går ut på att alla uppgifter om enskilda, insamlade för forskningsändamålet, får inte användas eller utlånas för kommersiellt bruk eller andra ickevetenskapliga syften. Nyttjandekravet handlar också om att personuppgifter insamlade för forskningsändamål får inte användas för beslut

eller åtgärder som direkt påverkar den enskilde (vård, tvångsintagning, etc.) utom efter särskilt medgivande av den berörda. (Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällvetenskaplig forskning, 1990)

4 Resultatredovisning

I denna del redovisar vi de resultat som kommit fram under vår empiriska undersökning. Resultatet delas upp efter de fyra meningsbärande enheter som vi fann vara grundläggande i undersökningen. Dessa fyra är; För och nackdelar med yrkeslärarjobbet. Status, lön och villkor. Drivkrafter (Varför bli yrkeslärare?) och Skola och myndigheter.

4.1 För och nackdelar med yrkeslärarjobbet

”Jobba med det man brinner för samtidigt som man får träffa många med olika erfarenheter och samma intresse”. Detta var vad en person svarade när jag ställde frågan vilken är fördelen med att jobba som yrkeslärare. Genom vår undersökning så var det många som såg det som en fördel att man genom sitt jobb kunde syssla med det som man tycker mest om och samtidigt få betalt. En annan stor fördel som många av de intervjuade svarade var arbetstiden, de tyckte att man som lärare hade bättre och mer normala arbetstider. Som en kocklärare sa: ”Rasterna finns nu, inom kockyrket så satt man i skiten ibland. Fick ta rast när man var färdig”.

I undersökningen kom det också fram att en fördel med jobbet som lärare var att man dagligen, som en lärare sa, ”kom i kontakt med underbara ungdomar, man känner sig ung”. I denna kontakt med ungdomar så blev man uppdaterad på vad som händer och hur ungdomar tänker.

Genom ungdomarna och kollegorna får man en personlig utveckling genom utbyte av erfarenheter. Som yrkeslärare kommer man i kontakt med roliga och intressanta människor som man kan utbyta erfarenheter och kunskaper med.

Ungdomarna gör så att man håller sig uppdaterad om ny teknik som kommer i samhället.

En lärare tyckte att det var inspirerande att få vara med och påverka eleverna till att bli självständiga, ansvarstagande duktiga individer att få ge inspiration till att lära.

En annan fördel såg de intervjuade i att man fick göra praktikveckor inom branschen, det var som en lärare sa: *”Att få göra praktikveckor inom branschen känns som en morot, att få utveckla sig i sina karaktärsämnen”*.

I undersökningen kom det även fram att man fick bättre arbetsvillkor och för en del blev även lönen bättre, detta var framförallt inom restaurang & hotell. Inom IT-media blev lönen som lärare i regel lägre.

En annan fördel med att jobba som lärare var att den fysiska arbetsmiljön och situationen blev bättre. Inom läraryrket förekommer det inte lika många tunga lyft som arbetslivet i övrigt.

I undersökningen kom det även fram att det blev mindre stress i arbetsmiljön. Som en lärare sa: *”Stressiga miljön är helt borta, man har mer tid. Man har egen tid”*. En belöning som man får som lärare. Skolan är en trygg miljö, allt följs, lön, avtal. Det är inte alltid samma inom krogbranschen.

Det som kom fram i undersökningen som inte var så positivt var att när man började jobba som lärare var det mycket som inte handlade om lärande och kunskap utan man som en lärare sa: *”fick en chock för allt som man skall göra som inte handlar om det direkta lärarjobbet”*. En av respondenterna svarade: *”Att vara lärare kan jag tänka mig är för mycket pappersarbete i förhållande till yrkesutövning”*.

Som lärare är man skyldig att ta hand om många problem som eleverna kan ha och som gör att de inte mår så bra. Det kan vara att få eleven att komma till skolan samt att lösa deras sociala problem, detta tar på en som lärare, man får lägga mycket energi på det. I lärarjobbet är man ensam i klassrummet och då har man stort ansvar för individerna. Man kan som yrkeslärare var väldigt duktig på det man gör, men man kan inte lära ut det och saknar den pedagogiska kunskapen. Man är ofta väldigt inne i det man skall göra och man trivs med det, därför är det tråkigt att vissa elever inte brinner lika mycket för yrket som en själv. Som en lärare sa: *”Jag är skadad av vissa elever som i programmet inte brinner för yrket så som jag trodde”*.

4.2 Status, lön och villkor

4.2.1 Status

När det gäller synen på vilken status yrkeslärarna har så är den uppfattningen olika och inte samstämmig. Synen på statusen för yrkeslärarna är inom den egna lärarkåren olika, ”Yrkeslärare och yrkesmän med lång erfarenhet värderas sämre än t ex nyexaminerade kärnämneslärare” var en synpunkt. Även ute i samhället i övrigt så är synen avseende statusen på yrket som yrkeslärare olika, uppfattningen hos de flesta intervjuade är att statusen inte är speciellt hög. Några av de aktiva lärarna, både obehöriga och behöriga tycker att ”Den är ju inte hög, som ett vanligt jobb, ingen status alls”.

En del är dock mycket stolta över sitt yrke och tycker att statusen skiljer sig åt mellan de olika yrkesprogrammen. ”Jag är stolt över att vara lärare, vänner tycker det är okey. Säger man obehörig yrkeslärare så sjunker statusen inom yrkeskåren känns det som. Lärare inom olika yrkesprogram kan ha olika status, t ex frisör lärare har en hög status medan restaurangprogrammets lärare har sämre status”. Är några uttryck i frågan om status.

En annan synpunkt som kom fram var, är du t ex kock så har du en rätt hög status ute i näringslivet eftersom att yrket uppmärksammas i media genom de många populära matlagingsprogram som de senaste åren varit i TV. Det är betydligt sämre status för kockarna som är yrkeslärare inom skolans värld. I övrigt så uppfattar man inte att samhällsdebatten om skolan i allmänhet påverkar lärarnas status för tillfället. Men det klassiska hänger kvar som att en akademisk bakgrund har högre status än arbetarklass var det en lärare som gärna ville påpeka.

4.2 .2 Lönen

Uppfattningen om att lönesättningen inte är rättvis förekommer ofta, är du inte behörig får du lägre lön. Man belönar alltså inte yrkeserfarenhet utan mera akademiska meriter inom skolans värld. Man borde höja lönen, ryktet är att man har dåligt betalt, vilket inte gynnar rekryteringen av nya lärare. Man får dock

ingen samstämmig bild av svaren på lönefrågan utan svaren varierar om hur har lön och andra villkor förändrats när de blev yrkeslärare? ”Lönen har blivit bättre och även arbetstiderna. Men sedan jag bytte skola som yrkeslärare har dock min lön inte utvecklats”. Var en uppfattning.

Av de intervjuade var det lärare som idag har lägre lön som yrkeslärare än vad de hade innan när de jobbade i branschen. Men flera positiva faktorer i arbetsvillkoren vägde upp den lägre lönen. Dessa faktorer var bl. a. att man har bättre arbetstider, mer frihet, mer ledighet och att man har ett positivt möte med unga människor och får chansen att lära ut sina kunskaper och färdigheter.

4.2.3 Arbetsvillkor

Att lärarna i sin yrkesroll har ett mycket stort ansvar för individerna och deras utveckling och att man i de flesta situationer är ensam i klassrummet, gör att jobbet är svårt och ställer höga krav på lärarna. Detta medför många gånger jobbiga stressituationer. Som lärare så släpper man inte jobbet efter arbetsdagens slut och kan vara ledig, utan man känner att man skall vara tillgänglig för eleverna även på tider utanför skolan. Detta värderas inte och syns inte i lönen eller hur vi disponerar vår arbetstid.

”Att alla rättigheter tagits från lärarna har gjort det svårare att utföra arbetet på ett pedagogiskt bra sätt, så för in närvaro igen i betygen så vi får ordning och reda”. Är en synpunkt på hur arbetsmiljön ser ut idag.

Det är stressigare att vara lärare än det är i näringslivet eftersom alla drar i en från alla håll och man förväntas varav lärare hela tiden. Elever, föräldrar och många krav från skolledning och myndigheter som man inte är van vid från sitt tidigare arbetsliv, är en uppfattning som delas av flera. Lärarna uppfattar att man stressar på ett annat sätt idag och om det är positivt eller inte kan de inte avgöra. Uppfattningen var dock att skolans värld följer arbetsvillkor och avtal på ett bättre sätt än näringslivet i övrigt, vilket gör att bl. a. arbetstider blir bättre och detta är en positiv anledning till att välja yrket som lärare.

4.3 Drivkrafter (Varför bli yrkeslärare?)

Vad de intervjuade tyckte var drivkrafter, var att man får träffa underbara ungdomar, man känner sig som ung igen så en lärare. Man blir uppdaterad på vad som händer genom ungdomarna man hänger med i tiden. Kontakten med eleverna och göra dem till självständiga, ansvarstagande duktiga individer är också en orsak till att man vill jobba som lärare. Men som en respondent svarade:

”Inte för pengars skull, ren slump, fick erbjudande om vikariat som yrkeslärare. Sedan blev det bara roligt”. Att det är roligt att vara lärare och att lära andra det man kan, svarade många av de intervjuade.

En så så här: *”Något som jag kan tänka mig att hålla på med tills jag går i pension, skillnad med krogen”. Förutom att man dagligen träffar ungdomar där man får en personlig utveckling genom utbyte, så träffar man även kollegor och andra roliga och intressanta människor. Vad de intervjuade också tyckte var att man får jobba med det som man tycker om och kan behålla sitt intresse. Får vara i kontakt med sin hobby, kombination mellan lärare och näringslivet. Som en respondent svarade: ”För att jag tyckte om att kombinera vad jag tyckte var ett roligt intresse, med jobb på ett bra sätt. Tycker att datorn är rolig men ville inte jobba med datorn hela tiden. Fördel med att vara IT lärare är att man utvecklas . Drömjobb”.*

Lönen är inget som gör att man blir yrkeslärare, den blir i regel lägre. Här fanns det även en respondent som hade fått högre lön än när den jobbade på sitt gamla jobb. Vad som var motiverande vara att arbetstiderna blev mer normala, det fanns även nu tid till att ta raster. *”Inom kockyrket så satt man i skiten ibland. Fick ta rast när man var färdig”* var en synpunkt.

När vi intervjuade en obehörig lärare om att bli behörig så svarade han så här: *”Har fått erbjudande och förfrågningar och det är ett mål i framtiden. Så länge som jag dubbeljobbar på krogen är det inte aktuellt. Givetvis är det ekonomin,*

en behörig tjänar mer, trygghet och säkerhet att ha koll på. Känna sig som en riktig lärare. Vill just nu enbart ha praktiska lektioner”.

Att jobba inom skolan svarade de flesta är en bättre fysiskt arbetsmiljö och arbetssituation, man slipper många av de tunga lyften. Den stressiga miljön som är vanlig inom yrket är helt borta man har mer tid. Man får chansen att vara med och skapa framtiden, man brinner för att jobba med ungdomar. Som lärare får man också en bättre människosyn på just ungdomar genom yrket. När man kommer ifrån ett tidigare yrkesliv så är det mycket lättare att ge eleverna en så rättvis bild som möjligt av branschen. Det är lättare att dela med sig av sin erfarenhet än en bok. Man känner sig på detta sätt positiv till yrket som yrkeslärare, man skall ju sprida glädje med sin kunskap.

När man diskuterar med lärarna om hur viktigt de tycker att det är att läsa vidare till att bli behörig lärare så svarade en så här: *”Ja det är viktigt, eller viktigare och viktigare. Ja för fast anställning och större trygghet och för att utveckla min pedagogiska sida. En annan lärare svarade så här: Ett steg vidare inom mitt yrke och jag tyckte det verkade intressant och trevligt att vara lärare och inte bli en säljare”.*

Vad de intervjuade såg som ett problem var att valideringen inte gav rätt bild av kunskapen som man har inom yrket. Någon respondent vill att man kanske skall införa någon form av mästarbrev.

4.4 Skola och myndigheter

Vad kan myndigheter göra för att underlätta rekryteringen av yrkeslärare?

En vanlig uppfattning som yrkeslärarna har om denna fråga är att man först måste lyfta fram de positiva bitarna i yrket och marknadsföra dessa. Inte låta samhällsdebatten om skolan förstöra ryktet för yrket. Uppfattningen är att det finns många positiva sidor med yrket som aldrig lyfts fram som t ex mötet med eleverna och att få lära ut sina färdigheter i en positiv miljö.

Att man har bra arbetsvillkor med frihet och mycket ledigt är ett plus som måste få komma fram i debatten. Fler saker kan även göras för att göra yrkeslärarjobbet bättre och intressantare och på så sätt öka attraktionskraften till yrket. Idéer som t ex att man får som yrkeslärare göra praktikveckor inom sin ”bransch” kan kännas som en morot och att få utveckla sig i sina karaktärsämnen. *”En bättre skola med bättre samarbete med branschen skapar bättre förutsättningar för att man skall söka sig till yrkeslärarrollen”.*

Faktorer som är negativa och skapar hinder är kända och bekräftas i undersökningen. Lönen är för låg och måste höjas, det är ett allmänt rykte i samhället även om flera yrkeslärare har höjt sina löner i förhållande till tidigare anställning. Det är dock så att moroten för att läsa till behörig lärare inte är tillräckligt stor med hänsyn till vilket löneyft detta ger. Man måste närma sig näringslivet i lönesättningen. *”Lönesättningen är inte rättvis, är du inte behörig får du lägre lön. Man belönar inte yrkeserfarenhet utan mera akademiska meriter inom skolans värld”.* Drivkraften för många att läsa in behörigheten handlar mest om att få en fast anställning och trygghet.

Flera inom undersökningen tror att, om man låter folk inom olika branscher testa jobbet som yrkeslärare så slipper man det ständiga hotet av att bli uppsagd när man inte har behörigheten. *”Får man testa eller få en inblick i skolans värld så är det erfarenhet som många gånger kan ge positiva effekter när man jobbar med ungdomar”.* Genom ungdomarna kan man få en personlig utveckling genom utbyte av erfarenheter är en uppfattning som kommer fram.

Även ordningsfrågor kommer upp i debatten om vad myndigheter kan göra för att öka attraktionen. *”När jag började blev det en chock, mycket saker som inte handlade om lärande och kunskap”. ”Alla rättigheter har ju tagits ifrån oss lärare, för in närvaro igen i betygen så vi får ordning och reda och skapa bra arbetsmiljö på skolorna med bra utrustning. Hög kvalitet på eleverna som är motiverade och yrkesklasser skall vara max 15 elever per klass”.* Är åsikter som kommer fram i undersökningen.

”Man ska inte korta ner utbildningen. Ge bidrag för att kunna studera hela tiden. Styr upp till vad som behövs. Sänkta utbildningstider kan öka klyftan mellan de olika lärartyperna”. Är en synpunkt, men även att ge fler chansen till att kombinera studier och jobb eftersom utbildningen är lång kommer också fram i undersökningen. Skolan riskerar att tappa duktiga medarbetare. *”Lösningen är, att har man en tilläckligt lång yrkeserfarenhet så skall man inte behöva läsa pedagogik”* tycker en av de intervjuade.

”Förtydliga intagningsvillkoren för att läsa till behörigheten. Att mina sju år i yrket som yrkeslärare inte kan värderas och valideras är konstigt”. Validering och intagningsmöjligheter är problemområden som berör och uppfattas som svåra och obegripliga. Flera av de intervjuade förstår inte att deras yrkeserfarenheter värderas så olika. Uppfattningen är att de som validerar inte vet vad som lärs ut på utbildningarna, vilka yrkeskunskaper som är viktiga. Även uppfattningar som *”Tar in vilka som helst på lärarutbildningen, vilket inte ökar statusen”* florerar, men som en obehörig lärare uttryckte det vilket visar positiva uppfattningar, *”Kommer jag in på utbildning så är det en drivkraft. Definitivt en bransch som man kan utvecklas i och även kanske nå en bättre lön”*.

5 Diskussion och slutsatser

I detta avsnitt diskuterar vi hur vi ser på det framkomna resultatet och diskuterar det sätt (metoden) som vi genomfört undersökningen på. Vi framför också här våra slutsatser och om vi nått det resultat vi avsåg med undersökningen.

5.1 Resultatdiskussion

När vi genomfört detta examensarbete så har syftet varit att undersöka och belysa vad som är motivationen och drivkraften för den enskilde individen i att bli yrkeslärare. Även vilka drivkrafter som kan få obehöriga lärare att vilja studera för att bli behöriga.

När vi rent teoretiskt tittar på olika motivationsteorier så finner vi en del som passar väl in på vad som skulle kunna var drivkraft och motivation för att studera till yrkeslärare. Att vi människor t ex blir motiverade av en inre kraft som kan ha behov av utveckling, detta kan då ske via en lärosituation. Att syftet kan vara personlig utveckling (Ahl, 2004).

Abraham Maslow utvecklade sin behovsteori med olika steg, där det andra steget som bygger på trygghet och säkerhet (Franken, 1994). Att skapa trygghet genom att utveckla sig och studera kan skapa en större trygghet i t ex anställning vilket är motivation nog för många. Även det fjärde steget i Maslows behovsteori som handlar om att man vill ha uppskattning av andra människor s.k.

självhävdelsebehov där man understryker människors behov av självrespekt och respekt från andra. Detta leder enligt Maslow då bl.a. till gott rykte, prestige, status, erkännande och värdighet, vilket också kan vara en del i motivationen för valet till att bli yrkeslärare. Överst i hierarkin av steg i Maslows behovsteori kommer självförverkligande som för en del kan vara den avgörande drivkraften.

Under arbetets gång så upptäckte vi snart att våra respondenter ofta ville lyfta fram de positiva sidorna i yrket och inte prata lika mycket om problemen. Att det råder en stor brist på yrkeslärare idag och att det blir ännu sämre i framtiden kan vi konstatera genom de utredningar som gjorts av både skolverket och

regeringen. Myndigheterna har också kommit och kommer med olika förslag för att stimulera fler till att läsa till yrkeslärare. Man diskuterar om kortare utbildning kan lösa problemen, eller om bristen hör ihop med validering, status eller lön? Orsaken till problemen är som vi kan förstå en kombination av dessa faktorer.

Våra respondenter kommer från olika yrkesbakgrunder och har olika sociala livssituationer vilket resulterat i olika svar på de flesta frågorna. Det ser nog också så ut i verkligheten för de som funderar på att välja en yrkeskarriär som yrkeslärare. Att man tar steget av olika skäl. Men en sak som många var överens om som arbetat ett tag, var att kontakten med ungdomarna och chansen att få lära ut det man brann för skapade så positiva känslor och sidor, att detta borde lyftas fram i debatten om yrkeslärarbristen. Kontakten med många fantastiska och underbara ungdomar ger dig som lärare chansen att utveckla olika sidor och egenskaper hos dig som människa. Vidare finns också de positiva sidorna som arbetstiderna och en bra arbetsmiljö.

Det diskuteras alldeles för mycket problem och dåliga exempel, vilket inte gynnar rekryteringen. Om man istället lyfte fram de positiva sidorna och gjorde de mer kända så skulle det fungera som en bra drivkraft.

Om man även ger individer som är intresserade av en yrkeslärarkarriär chansen att prova på yrket med tjänstledighet från ordinarie arbete, underlättar även detta rekryteringen. Det finns ju en stor osäkerhet i att hoppa på arbetet som obehörig yrkeslärare och den risk man då utsätter sig för med otrygg anställning. Om det inte finns trygghet så är risken att det mest blir arbetslösa som söker lediga lärartjänster och inte de med det största yrkeskunnandet eller med gedigen erfarenhet som börjar som yrkeslärare. För elevernas och utbildningskvalitetens skull så är det människor med goda yrkeskunskaper som skall eftertraktas att börja yrkeslärarutbildningen.

Problem som ofta belyses i debatten avseende arbetsmiljön och lärarnas villkor är t ex att det är stökigt och ingen ordning och reda i skolan, att lärarnas makt har

fråntagits dem. Vi kan inte se i vår undersökning att yrkeslärarna ser detta som ett stort problem, utan de tycker att det fungerar bra. Dock blev det för några en liten chock när de började sin yrkesbana som lärare, att det var mer arbete runt omkring och inte bara det som händer i klassrummet. Samt det tråkiga att elever kanske inte alltid brinner för sitt val av program i gymnasiet. Att detta skulle vara ett hinder i rekryteringen av yrkeslärare kan vi inte se.

Inför denna undersökning hade vi en uppfattning om att lönen eller den dåliga löneutveckling som yrket har och haft, skulle vara en brinnande punkt i undersökningen. Så blev inte fallet, utan svaren var olika. Några hade haft en positiv löneutveckling och några hade fått gått ner i lön. Så det skiljer sig beroende på från vilken bransch man kommer från. Många kockar, servitörer och t ex frisörer har fått en bättre lön som yrkeslärare, medan fler av lärarna inom IT gått ner i lön. Lönen är dock viktig att få upp eftersom det är så förknippat med status. Man är rätt överens om att statusen inte är så hög i att vara yrkeslärare. Statusen skiljer sig också inom lärarkåren där yrkeslärare har en lägre status än kärnämneslärare. En av drivkrafterna för att få fler duktiga yrkesmän att välja att bli yrkeslärare skulle absolut vara att lönen skall höjas, plus att synen på värdet av gediget yrkeskunnande uppgraderas och värderas på ett bättre sätt.

Valideringen har granskats och utretts av t ex både lärarförbundet och statens offentliga utredningar avseende lärarutbildningen mot yrkesämnena och man har kommit fram till flera problem som behöver åtgärdas. I vår undersökningsgrupp så bekräftas en del av dessa problem med validering och det mest påtagliga är hur svårt det är att förstå hur den egentligen går till. Valideringen uppfattas alltså som diffus och att det är många osäkerhetsfaktorer i bedömningen. Vissa kommer in och andra med likvärdig kunskap och bakgrund gör det inte. Att man inte värderar flera års yrkeserfarenhet som obehörig yrkeslärare när man söker in, uppfattas också som konstigt.

En enkel och tydlig validering med tydliga krav på vilken yrkeserfarenhet som behövs och som är relevant, skulle vara på sin plats. Det kommer fram i

undersökningen att våra respondenter tycker att de har en gedigen yrkeskunskap men kanske inte rätt behörighet från gymnasiet, detta diskvalificerar dem till att komma in på yrkeslärarutbildningen, vilket är ett problem. Alltså värdera yrkeskunskaperna högre så blir det också en drivkraft.

Utbildningstiden är på förslag att förkortas och det ligger i linje med att man uppgraderar yrkeskunskaperna och sätter fokus på detta i yrkeslärarutbildningen. En klart positiv åtgärd som skapar motivation för fler att börja läsa för behörighet. Många som funderar på sadla om till en karriär som yrkeslärare sitter i en familje- eller arbetssituation där det helt enkelt är för många hinder i vägen för att sätta sig på skolbänken i tre år. Våra respondenter tyckte det var viktigt att det finns möjligheter till olika lösningar med t ex tjänstledighet, bidrag och möjligheter till en kombination av arbetet och studier.

En fara med förkortad utbildning är dock att det kan bli en statusdiskussion om vilka som är de bästa lärarna, de med en äldre och längre utbildning eller de från den nya kortare utbildningen.

Sammanfattningsvis kan vi säga efter vår undersökning, att den motivation och de drivkrafter som behövs för bli yrkeslärare eller att börja studera för att bli behörig yrkeslärare är individuella. Men att man skall försöka lyfta fram de positiva sidorna med yrket och det givande mötet med ungdomarna i samhällsdebatten och media. Visa att det är ett fantastiskt trevligt jobb.

Att lönen och statusen kan bli bättre samt att det bör vara lättare för den som har goda yrkeskunskaper att komma in på en yrkeslärarutbildning. Oavsett längd på utbildningen så behövs det ett batteri av hjälp och stöd för att man skall klara av utbildningen samtidigt som man kanske både har familj och arbete.

5.2 Metoddiskussion

Vårt tillvägagångssätt var en kvalitativ intervju-undersökning med en halvstrukturerad intervjuguide. Då det viktigaste för en kvalitativ undersökning är validiteten kommer vi att ta upp den punkten först och verkligen gå igenom den. Vi kommer även att gå igenom reliabiliteten samt avsluta med hur generaliserbart vårt resultat är.

5.2.1 Validitet

Validiteten i en kvalitativ undersökning får inte samma betydelse som i en kvantitativ metod, eftersom dessa begrepp då definieras utifrån tanken på en objektiv och sann verklighet, som det gäller att fånga in så riktigt som möjligt. Den kvalitativt inriktade forskningen utgår istället från att allt måste bedömas utifrån människors erfarenheter av verkligheten och deras olika perspektiv på denna verklighet, något som gäller såväl de medverkande i undersökningen som forskaren själv (Carlström, I & Hagman, L-P, 2006). Här kan man då ställa sig frågan om vårt val var rätt gjort med tanke på vårt förväntade resultat. Vi tycker att det vi var ut efter var hur individer med sina erfarenheter och perspektiv ställde sig till våra frågeställningar för att vi skulle kunna ge svar på vårt syfte. Skulle vi ha valt en kvantitativ undersökning skulle vi enbart ha fått fram statistik som grund och då inte kunnat dra de slutsatser som vi ville.

Merriam (1988) rekommenderar några olika strategier för att säkra validiteten, vi kommer här att redovisa dem och diskutera dem mot vårt arbetssätt. Den första är *Triangulering*, som innebär enligt Merriam (1988) att slutsatserna undersöks av flera forskare, flera informationskällor och datainsamlingsmetoder. Här kan vi inte i vår undersökning påvisa tidigare forskning då det inte har funnits någon forskning inom området, vi har däremot tagit fram andra informationskällor genom olika datainsamlingar som vi har redovisat i arbetet.

Den andra är enligt Merriam (1988) *deltagarkontroll*, som betyder att de personer som har lämnat information i undersökningen, tar del av beskrivningarna och tolkningarna för att ta ställning till om resultatet verkar

tillförlitliga. Vi har i vårt arbete redovisat vår tolkning av intervjun och resultatet för de intervjuade för en kontroll om vi har förstått dem på rätt sätt. Genom denna kontroll har vi säkerställt att det vi redovisar för läsaren är det korrekta. Merriam (1988) tar även upp *observationer* under en längre tid eller upprepade observationer av samma företeelse, för att öka informationsmängden. Vi har i vårt arbete inte gjort detta, då vi inte funnit att det skulle förändra vårt resultat. Det skulle förövrigt ta för lång tid att genomföra för oss. ”*Horisontell*” *granskning och kritik*, lyfter Merriam (1988) fram. Detta innebär att kolleger tar del av och diskuterar resultaten efterhand som de växer fram. På vår skola har vi haft samtal med våra kolleger och stämt av vårt resultat, detta har framförallt skett på frukost/eftermiddagsraster.

Deltagande tillvägagångssätt, vilket innebär att de som deltar i undersökningen även involveras i dess olika faser, granskar och kommenterar. (Merriam, 1988) Vi har som jag skrivit ovan involverat våra respondenter att kommentera intervjuerna och resultatet, vi har dock inte låtit dem delta i fler faser. Anledningen till detta beror på att vi inte funnit någon som skulle kunna föra vårt arbete framåt. Merriam (1988) tar även upp *klargörande av forskarperspektivet*, vilket betyder att forskaren beskriver undersökningens teoretiska utgångspunkter. Innan vi påbörjade våra intervjuer informerar vi om vilka utgångspunkter som vi grundar våra frågor på samt klargjort varför vi ville göra denna undersökning.

Vidare diskuterar Kvale (1996) även pragmatisk validitetstestning. Denna typ av validitet är egentligen den starkaste, då den ställer frågan huruvida de slutsatser som dragits fungerar i praktiken: lär sig barn verkligen att läsa bättre genom den nya läsmetoden? (Carlström, I & Hagman, L-P, 2006). Vi tror att det vi kommit fram till i vår slutdiskussion och de slutsatser som vi framlägger där är riktiga utifrån den målpopulation som undersökningen infattar. Vi tror dock att resultatet skulle bli tydligare ifall vi hade haft en större målpopulation. I och med detta kan vi inte påstå att vårt resultat har en hög validitet inom skolvärlden.

5.2.2 Reliabilitet

Då det gäller exempelvis reliabilitet så är flera tolkningar av samma information helt möjliga och förväntas även vara det (Carlström, I & Hagman, L-P, 2006). Kvale (1996) diskuterar reliabiliteten i kvalitativa studier och påpekar vikten av att, liksom beträffande validiteten, bygga in möjligheter till god reliabilitet genom hela forskningsprocessen. Kvale (1996) ger exempel på sådana kontroller genom hela den kvalitativa intervjun som att undvika ledande frågor. Vid våra intervjutillfällen så gick vi efter en halvstrukturerad intervjuguide som vägledning. Vi använde oss av följdfrågor för att fylla ut svaren för att kunna komma närmare att besvara vårt syfte. I intervjutillfällena försökte vi att inte leda den intervjuade utan att bara lyssna av vad de hade att säga.

Ryen (2004) betonar att intervjuerna bör spelas in på band för att säkra korrekta utskrifter. Generellt sett handlar det om att så exakt som möjligt dokumentera en företeelse eller ett skeende för senare analys (Carlström, I & Hagman, L-P, 2006). I vårt arbete gjorde vi anteckningar direkt i dator och missade de olika tonlägena som uppstår i en diskussion detta kan var negativt för vårt resultat. Men vi tror inte att vårt resultat skulle ha påverkas nämnvärt ifall vi hade spelat in dem på grund av att våra frågor var av den karaktären att tonläget inte spelade någon roll för resultatet.

Reliabiliteten i vårt arbete, det vill säga att vår tolkning av den insamlade informationen vid intervjuerna anser vi vara hög.

5.2.3 Generaliserbarhet

Begreppet generaliserbarhet är alltså viktigt även i en kvalitativ studie. Det kan då innebära, att forskaren lägger fram bevis och logiskt argumenterar för i vilken utsträckning och på vilket sätt slutsatserna enligt henne kan generaliseras (Carlström, I & Hagman, L-P, 2006).

Vårt resultat i undersökningen anser vi uppfyller hög reliabilitet det vill säga att den tolkningen av informationen som vi tagit in igenom våra intervjuer är sanna. Det som gör att generaliserbarheten sjunker i vår undersökning är validiteten det vill säga att den målpopulation som vi undersökte inte var tillräckligt stor för att

man skall kunna säga att alla yrkeslärare skulle ha haft samma svar.

Enligt Bryman (2002) kan inte en kvalitativ studie generaliseras till andra miljöer än den som studerats eftersom studien inte utgör ett stickprov från en känd population. I vår undersökning var vi enbart intresserade av Hotell & Restaurang samt IT-media där vi gjorde vårt stickprov av miljön. Därför baseras generaliseringen istället utifrån de teoretiska slutsatser som kunnat formuleras med hjälp av studiens resultat. Det är förståelsen av det som studerats i sin kontext som är av intresse i en kvalitativ studie (Bryman, 2002). De slutsatser vi kom fram till i vår undersökning tycker vi har en god trovärdighet. Men sett ur ett större perspektiv och med vår låga validitet kan vi inte anse att det är generaliserbart på alla program på gymnasieskolan.

6. Framtida forskning

Här lämnar vi förslag på områden och frågeställningar som kan vara intressanta att forska vidare på. Detta för att kunna utveckla och göra djupare studier i det område som vi själva studerat i denna undersökning.

6.1 Validering

Validering är ett område som vi genom våra studier har upptäckt att det spretar mycket och det är svårt att få en klar överblick. I en framtida forskning skulle man kunna titta närmare på hur de olika lärosätena i Sverige validerar tidigare erfarenheter och kunskaper. Det vi har upptäckt också är att det skiljer även mellan olika programinriktningar inom samma utbildning. Önskemålet skulle vara att man kom fram till en tydlig och enhetlig validering som de sökande kan respektera och ha förståelse för.

6.2 Lönens betydelse

Hur viktig är lönen för en yrkeslärare? Vad är en rimlig lön för en yrkeslärare? Vilken lönenivå skulle öka motivationen till yrket? Detta är tre frågor som man kan diskutera vidare i en undersökning.

6.3 Kännedomen om yrkeslärarjobbet (man halkar in)

Hur marknadsför sig yrkeslärarutbildningarna, har människor kännedom om att den överhuvudtaget finns? Hur hamnar man inom yrket?

6.4 Hur får man de bästa?

De bästa yrkesmännen/kvinnorna borde vara de som för yrkeskunskaperna vidare till den yngre generationen tycker man! Hur når vi dit? Är det rätt personer som söker sig till yrkeslärarutbildningen?

7. Referenser

Litteratur:

- Ahl, Helene (2004) *Motivation och vuxnas lärande*. Kalmar: Lenanders grafiska AB.
- Bandura, Albert (1997). *Self-Efficacy, The exercise of control*. New York: W.H. Freeman and company.
- Bryman, Alan (2002) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- Burnard, Philip (1991) *A method of analysing interviews transcripts in qualitative research*. Nurse Education Today 1.
- Carlström, Inge & Hagman, Lena Pia (2006) *Metodik för utvecklingsarbete och utvärdering*. Lund: studentlitteratur.
- Cofer, Charles (1978) *Motivation och emotion*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Eljertsson, Göran (2003) *Statistik för hälsovetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur
- Franken, Robert (1994) *Human motivation*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Giota, Joanna (2002). *Skoleffekter på elevers motivation och utveckling*. Pedagogisk forskning i Sverige, 7 (4), 279- 305.
- Imsen, Gunn (2000). *Elevers värld, Introduktion i pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Jenner, Håkan (2004). *Motivation och motivationsarbete i skola och behandling*. Forskning i fokus, nr 19. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Kvale, Steinar (1996) *Interviews. An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. London: Sage.
- Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Merriam, Sharan B (1988) *Case Study research in Education. A Qualitative Approach*. London: Jossey-Bass publishers.
- Olsson, Henny & Sörensen, Stefan (2001) *Forskningsprocessen – Kvalitativa och Kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber.
- Ryen, Anne (2004) *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*. Stockholm: Liber.

Wagner, Hugh (1999) *Människans drivkrafter – motivationens psykobiologi*.

Lund: Studentlitteratur.

Woolfolk, Hughes & Walkup (2008) *Psychology in Education*. Edinburg: Pearson

Longman.

Uppslagsverk:

Nationalencyklopedin (2009). <http://www.ne.se/sok/motivation?type=NE>

Svenska akademins ordbok (2009).

Rapporter:

Skolverket (2008). *Statistik och prognoser om lärare i grund- och gymnasieskola, inför skolstarten hösten 2008*.

Staten offentliga utredningar (2008). *Betänkande av utredningen Utbildning till yrkeslärare*, Stockholm 2008. SOU 2008:112

Vetenskapsrådet (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällvetenskaplig forskning*.

Elektroniska medier:

Dagens Nyheter (2008).

Tillgänglig: <<http://www.dn.se/opinion/debatt/1.732021>> (2009-03-19)

Regeringen (2008).

Tillgänglig: <<http://www.regeringen.se/sb/d/10287/a/103570>> (2009-04-05)

Skolverket (2003).

Tillgänglig: <<http://www.skolverket.se/sb/d/246/a/1132>> (2009-03-29)

Svenska Dagbladet (2007).

Tillgänglig: <http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_702627.svd> (2009-04-05)

Sveriges Television (2008).

Tillgänglig: <<http://mobil.svt.se/2.58360/1.1038453>> (2009-03-20)

Bilaga A

Examensarbete ”Varför bli yrkeslärare?”

Följebrev intervjuguide

Kan ni ställa upp och medverka i en intervju om yrkesläraryrket. Ni har Er fulla rätt att avbryta intervjun när ni vill den är alltså helt frivillig. Sist i detta brev skickar vi med vår intervjuguide så att du har tid att sätta dig in i frågeställningarna.

Vilka är vi

Vi är två studenter vid Växjö universitet som studerar till yrkeslärare. Vi har gemensamt ett examensarbete som handlar om vilka drivkrafterna är för att bli yrkeslärare.

Vår målformulering för examensarbetet är:

Bakgrund

Vi kommer i vår rapport undersöka vilka drivkrafter som gör att man väljer yrkesläraryrket. Vi vill undersöka varför till exempel vissa går ner i lön för att bli yrkeslärare, studerar flera år igen för behörigheten efter en tidigare yrkeskarriär. Helt enkelt vilka för och nackdelar finns det med yrket. Detta är och viktigt för att man i framtiden skall kunna stimulera den efterfrågan på yrkeslärare som finns idag och som vi tror kommer att öka i framtiden. Vilka incitament behövs från skolans och myndigheters sida för att attrahera duktiga yrkesmän/kvinnor till läraryrket? Därför kommer vår målformulering att bli enligt följande.

Målformulering

Varför bli yrkeslärare? Vilka drivkrafter och förutsättningar behövs för att kunna tillgodose behovet.

Varför du har fått brevet?

Vi har gjort ett urval av behöriga och obehöriga yrkeslärare på gymnasieskolor och mellan olika program. Vi har även ett urval hos yrkesmän inom yrket som

inte arbetar som lärare. Detta för att få ett så brett underlag som möjligt till att kunna dra så riktiga slutsats som möjligt.

Anonymitet

Vi kommer efter intervjun att skydda materialet fram tills det att vi gjort vår sammanställning därefter kommer samtalet att raderas. Uppgifterna som vi får in kommer enbart att användas till detta examensarbete.

Ytterligare information

Vill Ni ha ytterligare information om examensarbetet kan Ni ta kontakt med oss antingen via telefon eller mail.

Vi vill avslutningsvis än en gång tacka dig för att du tar dig tid och hjälper oss med vårt examensarbete.

Med vänlig hälsning

Joakim Rask

0708-637107

rask.joakim@gmail.com

Magnus Ackerot

070-276 67 50

magnus.ackerot@telia.com

Studenternas handledare: Claudia Gillberg, 0733-44 11 69

claudia.gillberg@vxu.se

Intervjuguide

Frågor till verksamma behöriga yrkeslärare.

1. Varför valde du att bli yrkeslärare?
2. Vilka för- och nackdelar ser du med yrket som yrkeslärare?
3. Vilken är drivkraften för dig att fortsätta inom yrket som yrkeslärare?
4. Hur ser du på ”statusen” att vara yrkeslärare?

Varför bli yrkeslärare?

5. Vad tror du man behöver göra för att få fler att vilja bli yrkeslärare? Från skolans sida och myndigheters sida?
6. Hur har din lön och andra villkor förändrats när du blev yrkeslärare?
7. Övriga synpunkter?

Bilaga B

Examensarbete ”Varför bli yrkeslärare?”

Följebrev intervjuguide

Kan ni ställa upp och medverka i en intervju om yrkesläraryrket. Ni har Er fulla rätt att avbryta intervjun när ni vill den är alltså helt frivillig. Sist i detta brev skickar vi med vår intervjuguide så att du har tid att sätta dig in i frågeställningarna.

Vilka är vi

Vi är två studenter vid Växjö universitet som studerar till yrkeslärare. Vi har gemensamt ett examensarbete som handlar om vilka drivkrafterna är för att bli yrkeslärare.

Vår målformulering för examensarbetet är:

Bakgrund

Vi kommer i vår rapport undersöka vilka drivkrafter som gör att man väljer yrkesläraryrket. Vi vill undersöka varför till exempel vissa går ner i lön för att bli yrkeslärare, studerar flera år igen för behörigheten efter en tidigare yrkeskarriär. Helt enkelt vilka för och nackdelar finns det med yrket. Detta är och viktigt för att man i framtiden skall kunna stimulera den efterfrågan på yrkeslärare som finns idag och som vi tror kommer att öka i framtiden. Vilka incitament behövs från skolans och myndigheters sida för att attrahera duktiga yrkesmän/kvinnor till läraryrket? Därför kommer vår målformulering att bli enligt följande.

Målformulering

Varför bli yrkeslärare? Vilka drivkrafter och förutsättningar behövs för att kunna tillgodose behovet.

Varför du har fått brevet?

Vi har gjort ett urval av behöriga och obehöriga yrkeslärare på gymnasieskolor och mellan olika program. Vi har även ett urval hos yrkesmän inom yrket som

inte arbetar som lärare. Detta för att få ett så brett underlag som möjligt till att kunna dra så riktiga slutsats som möjligt.

Anonymitet

Vi kommer efter intervjun att skydda materialet fram tills det att vi gjort vår sammanställning därefter kommer samtalet att raderas. Uppgifterna som vi får in kommer enbart att användas till detta examensarbete.

Ytterligare information

Vill Ni ha ytterligare information om examensarbetet kan Ni ta kontakt med oss antingen via telefon eller mail.

Vi vill avslutningsvis än en gång tacka dig för att du tar dig tid och hjälper oss med vårt examensarbete.

Med vänlig hälsning

Joakim Rask

0708-637107

rask.joakim@gmail.com

Magnus Ackerot

070-276 67 50

magnus.ackerot@telia.com

Studenternas handledare: Claudia Gillberg, 0733-44 11 69

claudia.gillberg@vxu.se

Intervjuguide

Frågor till verksamma obehöriga yrkeslärare.

1. Varför valde du att bli yrkeslärare?
2. Vad krävs för att du skall läsa till att bli behörig som yrkeslärare?
Motivera svaret. Är det viktigt?
3. Har du behörighet för att läsa in lärarbehörigheten på högskolan?
4. Vilka för- och nackdelar ser du med yrket som yrkeslärare?
5. Vilken är drivkraften för dig att fortsätta inom yrket som yrkeslärare?

6. Hur ser du på ”statusen” att vara yrkeslärare?
7. Vad tror du man behöver göra för att få fler att vilja bli yrkeslärare? Från skolans sida och myndigheternas sida?
8. Hur har din lön och andra villkor förändrats när du blev yrkeslärare?
9. Övriga synpunkter

Bilaga C

Examensarbete ”Varför bli yrkeslärare?”

Följebrev intervjuguide

Kan ni ställa upp och medverka i en intervju om yrkesläraryrket. Ni har Er fulla rätt att avbryta intervjun när ni vill den är alltså helt frivillig. Sist i detta brev skickar vi med vår intervjuguide så att du har tid att sätta dig in i frågeställningarna.

Vilka är vi

Vi är två studenter vid Växjö universitet som studerar till yrkeslärare. Vi har gemensamt ett examensarbete som handlar om vilka drivkrafterna är för att bli yrkeslärare.

Vår målformulering för examensarbetet är:

Bakgrund

Vi kommer i vår rapport undersöka vilka drivkrafter som gör att man väljer yrkesläraryrket. Vi vill undersöka varför till exempel vissa går ner i lön för att bli yrkeslärare, studerar flera år igen för behörigheten efter en tidigare yrkeskarriär. Helt enkelt vilka för och nackdelar finns det med yrket. Detta är och viktigt för att man i framtiden skall kunna stimulera den efterfrågan på yrkeslärare som finns idag och som vi tror kommer att öka i framtiden. Vilka incitament behövs från skolans och myndigheters sida för att attrahera duktiga yrkesmän/kvinnor till läraryrket? Därför kommer vår målformulering att bli enligt följande.

Målformulering

Varför bli yrkeslärare? Vilka drivkrafter och förutsättningar behövs för att kunna tillgodose behovet.

Varför du har fått brevet?

Vi har gjort ett urval av behöriga och obehöriga yrkeslärare på gymnasieskolor och mellan olika program. Vi har även ett urval hos yrkesmän inom yrket som

inte arbetar som lärare. Detta för att få ett så brett underlag som möjligt till att kunna dra så riktiga slutsats som möjligt.

Anonymitet

Vi kommer efter intervjun att skydda materialet fram tills det att vi gjort vår sammanställning därefter kommer samtalet att raderas. Uppgifterna som vi får in kommer enbart att användas till detta examensarbete.

Ytterligare information

Vill Ni ha ytterligare information om examensarbetet kan Ni ta kontakt med oss antingen via telefon eller mail.

Vi vill avslutningsvis än en gång tacka dig för att du tar dig tid och hjälper oss med vårt examensarbete.

Med vänlig hälsning

Joakim Rask

Magnus Ackerot

0708-637107

070-276 67 50

rask.joakim@gmail.com

magnus.ackerot@telia.com

Studenternas handledare: Claudia Gillberg, 0733-44 11 69

claudia.gillberg@vxu.se

Intervjuguide

Frågor till yrkesmän inom hotell & restaurang och IT-media som inte arbetar som lärare.

1. Vilket yrke har du idag?
2. Varför valde yrket du har?
3. Skulle du kunna tänka dig att arbeta som yrkeslärare? Motivera ditt svar.

4. Vad tror du man behöver göra för att få fler att vilja bli yrkeslärare? Från skolans sida och myndigheters sida?
5. Hur ser du på ”statusen” att vara yrkeslärare?
6. Övriga synpunkter?

Växjö
universitet

Institutionen för teknik och design
351 95 Växjö
tel 0470-70 80 00, fax 0470-76 85 40
www.vxu.se/td